

FRAZELAGIZM VA HOZIRGI O‘ZBEK ADABIY TILI

ADCHTI Roman-german va slavyan
tillari fakulteti KL-25/01-guruh talabasi

Mamatisaqova Dilnoza

Ilmiy maslahatchisi: **KobilovaUmida**

Anonatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek tilidagi frazeologiyalar va turg‘un birikmalarning lingvistik xususiyatlari, ularning xalq mentaliteti, milliy qadriyatlar va badiiy tafakkur taraqqiyotidagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, hozirgi o‘zbek adabiyotida frazeologizmlarning qo‘llanilishi, ularning badiiy matnni boyitishdagi ahamiyati va obrazlilik yaratishdagi roli ilmiy tahlil qilinadi. Zamonaviy adabiy jarayonda tilning milliyligini saqlash, badiiy uslubning takomillashuvi va til birliklaridan samarali foydalanish masalalari ham yoritilgan.

Kalit so‘zlar: *frazeologiya, turg‘un birikma, obrazlilik, hozirgi o‘zbek adabiyoti, badiiylik, milliy tafakkur, tildagi tasviriylilik, lingvistik birlik.*

Аннотация: В данной статье раскрываются лингвистические особенности узбекских фразеологизмов и устойчивых выражений, их роль в формировании народного менталитета, национальных ценностей и развитии художественного мышления. Кроме того, проводится научный анализ использования фразеологизмов в современной узбекской литературе, их значимости в обогащении художественного текста и создании образности. Также освещаются вопросы сохранения национальной самобытности языка, совершенствования художественного стиля и эффективного использования языковых единиц в современном литературном процессе.

Ключевые слова: *фразеология, устойчивые выражения, образность, современная узбекская литература, художественность, национальное мышление, языковая выразительность, лингвистическая единица.*

Annotation: This article explores the linguistic features of Uzbek phraseology and fixed expressions, as well as their role in shaping national mentality, cultural values, and the development of artistic thinking. It also provides a scholarly analysis of the use of phraseological units in modern Uzbek literature, highlighting their importance in enriching literary texts and creating imagery. Additionally, the article discusses issues related to preserving the national character of the language, improving literary style, and effectively using linguistic units in contemporary literary processes.

Keywords: *phraseology, fixed expressions, imagery, modern Uzbek literature, artistic expression, national mentality, linguistic imagery, linguistic unit.*

O'zbek tili boy va qadimiy tarixga ega bo'lgan turkiy tillardan biridir. Tilning leksik qatlamini yanada rang-barang, mazmunan chuqur va ifodali qiluvchi asosiy unsurlardan biri — frazeologik birliklardir¹. Frazeologiya tilda tayyor holatda qo'llanadigan, ma'no jihatidan yaxlit bo'lgan, obrazlilikni kuchaytiruvchi, milliy mentalitetni aks ettiruvchi birliklar tizimini o'rganadi. Turg'un birikmalar esa xalqning urf-odatlarini, dunyoqarashi, turmush tarzi va tarixiy tajribasini til orqali avlodlardan avlodga yetkazib keladi. Frazeologiya tilshunoslikning tilda tayyor holda ishlatiladigan barqaror iboralar, maqollar, matallar, idiomalar va turg'un birikmalarni o'rganadigan bo'limidir. ² Turg'un birikmalar quyidagi xususiyatlarga ega: Ma'nosi yaxlit bo'ladi. So'zma-so'z tarjima qilib bo'lmaydi. Qolip sifatida qo'llanadi. Milliy madaniyat aks etadi. Emotsional-ekspressiv bo'ladi. Zamonaviy o'zbek adabiyoti sobiq o'tmish merosi va yangi ijodiy yo'nalishlarni o'zida uyg'unlashtirgan holda rivojlanib bormoqda. Bunda tilning ifoda imkoniyatlarini kengaytirish, milliylikni saqlash va badiiy tasvir vositalaridan samarali foydalanish muhim omildir³.

Turg'un birikmalarning adabiyotdagi vazifalari:

- Tasviriylikni oshiradi.
- Qahramon nutqini individuallashtiradi.
- Asarga milliy ruh beradi.
- Emotsional rang-baranglik yaratadi⁴.
- Xalqona ifodalarning badiiy qiymatini oshiradi⁵. Xulosa frazeologiyalar va turg'un birikmalar o'zbek tili lug'aviy boyligining eng muhim qatlamlaridan biri bo'lib, hozirgi o'zbek adabiyotining badiiy-uslubiy taraqqiyotiga katta hissa qo'shmoqda. Ular nafaqat tilning estetik imkoniyatlarini kengaytiradi, balki xalqning madaniy merosini asrab-avaylashda, milliy ong va tafakkurni namoyon etishda muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abduazizov A., O'zbek tilida frazeologiya masalalari. – Toshkent: Fan, 1995.
2. Qo'ng'urov R., Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent: Universitet, 2011.
3. G'ulomov A., O'zbek tili stilistikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 1981.
4. Nurmonov A., Til va adabiyotning zamonaviy talqini. – Toshkent, 2019.
5. Karimov S., Frazeologiya asoslari. – Buxoro, 2020.

¹ . G'ulomov A., O'zbek tili stilistikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 1981.

² . Abduazizov A., O'zbek tilida frazeologiya masalalari. – Toshkent: Fan, 1995

³ . Qo'ng'urov R., Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent: Universitet, 2011.

⁴ . Nurmonov A., Til va adabiyotning zamonaviy talqini. – Toshkent, 2019.

⁵ Karimov S., Frazeologiya asoslari. – Buxoro, 2020.